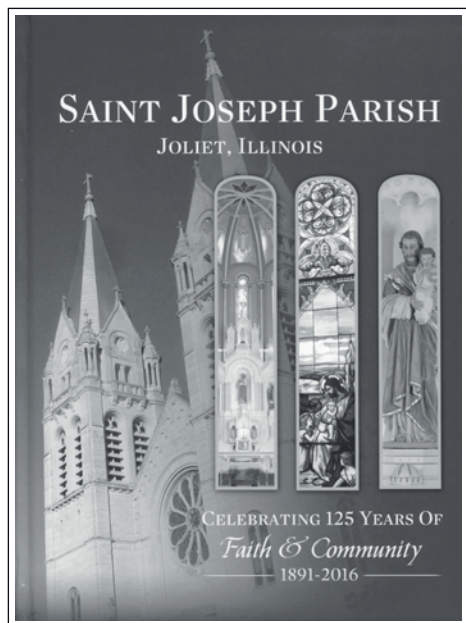

1.19 Objavljena recenzija, prikaz knjige, kritika

Saint Joseph Parish, Joliet, Illinois. Celebrating 125 Years of Faith & Community 1891–2016, Joliet: St. Joseph Parish Coucil 2016, 134 str.

Saint Joseph Parish, Joliet, 2016.

Jubilejna publikacija ene od ameriških župnij v mestu Joliet v okolici Chicaga je zanimiva tudi za Slovence in slovensko šolstvo. Že z uvodoma objavljenim seznamom župljanov v župniji sv. Jožefa (Saint Joseph Parish, 416 N Chicago Street, Joliet, Illinois)¹ iz leta 1916 kaže knjiga povsem slovensko podobo z množico naših priimkov vse od Adamič – Adlešič pa do Žerovec – Žnidaršič. Tako pričuje, sicer ne o največji, pač pa o najbolj urejeni slovenski naselbini, kot jo je pred prvo svetovno vojno označil J. M. Trunk v knjigi *Amerika in Amerikanci*, kjer je ob zapisu imena tega ameriškega mesta navedel tudi izgovorjavo Joliet (Žoliet).² Mesto je zrastle ob plovni povezavi z Michiganskim jezerom in

Chicagom in imelo leta 1910 že 35.000 prebivalcev, ki so si našli delo v kovinski industriji in gradbeništvu pa tudi v trgovini, gostilničarstvu in podjetništvu. Živahno slovensko župnijo je od ustanovitve 1891 najprej vodil v bližnji okolici Ljubljane rojen France Šušteršič (1864–1911)³, ki je bil tudi časnikar (pri listu *Amerikanski Slovenec*), organizator (podporno društvo K. S. K. J.) in avtor prvega pregleda našega izseljevanja v ZDA (*Slovenci v Ameriki*, Mohorjevo koledar 1894).⁴ Z župljani, med njimi je bilo veliko Dolenjcev in posebej Belokranjcev, je leta 1891 poskrbel za zidano župnijsko cerkev sv. Jožefa. Kot podlago za življenje katoliške

1 Welcome to Historic St. Joseph Catholic Church! Saint Joseph Parish, Joliet, Illinois; <http://www.stjosephjoliet.org/>

2 J. M. Trunk, *Amerika in Amerikanci*, Celovec 1912, str. 142, 378, 479. <https://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-M1C9SGOV>

3 France Šušteršič 1864–1911, <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi678645/>

4 F. S. Šušteršič, *Slovenci v Ameriki*, Koledar družbe sv. Mohorja, Celovec 1894, str.15–27. <https://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-NTW1OIXF>

Srečanje s skupino iz Jolietu v Ljubljani septembra 2016, med njimi članica župnijskega sveta Mary Petrella (na desni z jubilejno publikacijo) (Foto Branko Šuštar).*

župnije so te organizirale svoje šole, čeprav niso delovale pri vseh župnijah.⁵ A v Jolietu pri sv. Jožefu so 2. oktobra 1895 poskrbeli tudi za slovensko župnijsko šolo (St Joseph School - SJS), ki je bila »prva slovenska šola v Ameriki«, kot je pri življenjepisu župnika Šušteršiča zapisal leta 1912 J. M. Trunk.⁶ Tej šoli je sledilo še 16 podobnih šol pri slovenskih župnijah v ZDA, kar je pred leti predstavila tudi naša Šolska kronika (Darko Friš, 1994).⁷ Slovenska župnija v Jolietu je v začetku 20. stoletja povezovala okoli 5000 članov (kakšnih 400 družin). Z rastjo župnije so poskrbeli tudi za primernejše stavbe: za novo mogočno dvostolpno cerkev v romanskih oblikah po načrtih arh. W. J. Brinkmana (obe cerkvi, grajeni iz apnenca, sta stali druga ob drugi od leta 1905 do leta 1914, ko so starejšo odstranili) in za šolo, ki so jo dograjevali in leta 1914 postavili novo šolsko poslopje. Župnija s šolo, društvi in posebej z mogočno cerkvijo je bila tudi viden odraz gospodarske moči in pomena slovenske skupnosti v Jolietu in na širšem področju Chicaga.

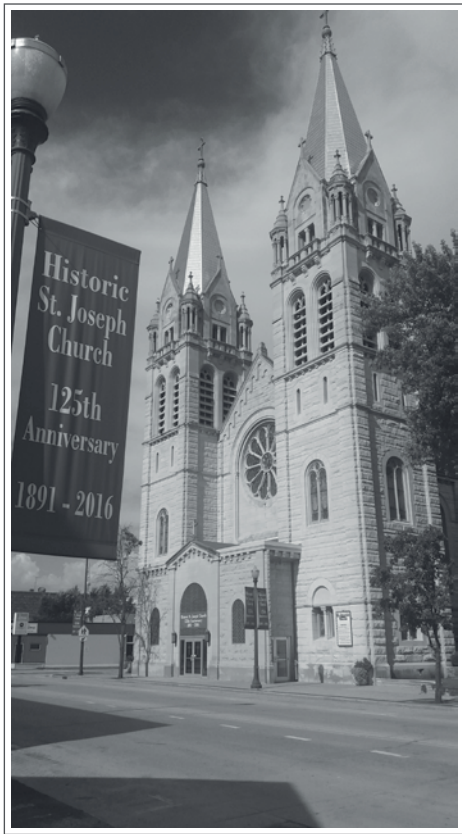
Za šolski pouk so poskrbele šolske sestre, ki so z začetnim poukom (tudi) v slovenščini olajšale mladini (in slovenskim staršem) prehod v angleško govorečo ameriško kulturo. Pomemben del pouka v župnijskih šolah je bil tudi verouk. Župnijske šole so bile v slovenskih župnijah seveda slovensko-angleške in proces

* Fotografije v prispevku je posnel dr. Branko Šuštar, nekaj pa jih je s spleta.

5 Leopoldina Plut-Pregelj, Katoliški šolski sistem v Združenih državah Amerike in ustanavljanje osnovnih šol pri slovenskih župnijah (1895–1941), Dve domovini /Two Homelands št. 2–3 (1992), str. 391–407.

6 J. M. Trunk, Amerika in Amerikanci, Celovec 1912, str. 596. <https://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-M1C9SGOV>

7 Darko Friš, Župnijske šole v Ameriki 1895–1941, Šolska kronika 1994, str. 42–57.

Leta 1905 zgrajena cerkev slovenske župnije sv. Jožefa v Jolietu.

amerikanizacije je bil močan že v desetletjih po 1. svetovni vojni. Te šole so ob slovenskem jezikovnem pouku in kulturni vzgoji ohranjale narodnostno zavest in oblikovale katoliško versko tradicijo v ZDA. Nekdaj slovenska župnija v Jolietu se ob 125-letnici župnije še zaveda slovenskih korenin in konec septembra 2016 je »po poti korenin prednikov« po Sloveniji potovala skupina župljanov. Srečali smo se pred frančiškansko cerkvijo v Ljubljani, in članica župnijskega sveta Mary Petrella je prijazno poskrbela za zaprosen izvod jubilejne publikacije. Kraj našega srečanja je bil izbran simbolično sredi Ljubljane pri frančiškanski cerkvi, saj je slovenska frančiškanska provinca sv. Križa od leta 1908 povezana s pastoralo izseljencev v ZDA, posebej s Slovenskim pastoralnim centrom v bližnjem Lemontu, pri dušnem pastirstvu pa so sodelovali tudi v Chicagu in okolici. Tako so tudi slovensko župnijo sv. Jožefa v Jolietu ob koncu 20. stoletja (1978–1995) vodili slovenski frančiškani, nato je prešla v ameriške roke. Sedaj je župnik pri sv. Jožefu v Jolietu karmeličan p. Timothy P. Andres, diakon pa Douglas Starasinich.

Jubilejna publikacija je slovensko naglašena že v uvodu, kjer opazimo zemljevid Slovenije, podobo škofa Barage in oltar Marije Pomagaj ter zapise o slovenskih koreninah v Jolietu. Takšno podobo daje tudi fotografija župnika Janeza Solnce, ki je 1891 pripeljal iz Slovenije prvega jolietskega župnika Franceta Šušteršiča. Prva zgradba šole sv. Jožefa (St. Joseph School) je bila do jeseni 1895 postavljena na prostoru za cerkvijo. Župnik Šušteršič se je za učiteljice obrnil k sestram kongregacije Brezmadežne 3. reda sv. Frančiška, poznanim kot frančiškanke iz Joliet (Joliet Franciscan Sisters), ki so vodile več nemških, čeških in slovaških župnijskih šol. Sestre so v veliki meri izhajale iz teh ameriških slovenskih etničnih župnij. S poukom so pričeli 2. oktobra 1895 v dveh razredih s 64 učenci, a že do konca šolskega leta jih je bilo 96. Poučevali sta dve sestri: sr. M. Eugenia Dillon, ki jo je po nekaj tednih zamenjala sr. M. Emerentia Kilanowicz, in sr. M. Ferdinand Stalzer, ki je bila slovenskih korenin iz Chicaga in se omenja tudi kot mati slovenske župnije sv. Jožefa. Že pred prihodom v Joliet je poučevala na najstarejši slovaški šoli v ZDA (Streator), nato na nemški šoli v okolici Chicaga

*Vhod v leta 1914 zgrajeno novo poslopje župnijske šole pri sv. Jožefu v Jolietu/
St Joseph School – SJS (<http://www.stjosephjolietmuseum.com/>).*

ter tri leta učila indijanske otroke (Red Cliff, Wisconsin). Sr. M. Ferdinand je tako zaznamovala delo šole od začetkov do leta 1934 in po njej so poimenovali tudi 1943 prenovljeno prvo šolsko stavbo (Ferdinand Hall).

Število učencev šole sv. Jožefa v Jolietu je naraščalo in leta 1898 so imeli tri razrede s 198 učenci. Kot omenjajo, je bilo leta 1902 le prvošolcev kar 100 in leta 1904 je učila sr. Cassiana že 127 prvošolcev v eni učilnici. Po izgradnji nove cerkve leta 1905 so staro cerkveno stavbo uporabili kot dodatno učilnico za dva in nato za štiri razrede. Ob koncu župnikovanja F. Šušteršiča je leta 1911 sedem sester poučevalo v dveh stavbah 480 učencev in učenk. Vprašanje šolskih prostorov je postajalo kritično. Iz te potrebe so leta 1914 postavili razsežno novo šolsko poslopje (s tlorisom 34,1 m x 19,5 m), ki še danes učinkuje mogočno. Stavba za cerkvijo ob N Scott Street ima 12 učilnic, ki merijo 11,2 x 7,3 m in so visoke 3,6 m. Šola se je resnično modernizirala. Pouka v novi stavbi se je razveselilo 641 učencev in učenk, ki jih je poučevalo 15 sester. Poleg razrednega pouka sta sr. M. Ferdinand in sr. M. Perpetua poučevali slovenščino ter sr. M. Beatrice glasbo. V šolskem letu 1940/41 je poučevalo trinajst sester. V stavbi je v času župnika Plevnika z 29 učenci delovala tudi župnijska komercialna šola Commercial High School, ki pa je obstajala le pet let, do leta 1919. Šolarji so bili uspešni tudi v športu in glasbi – tako je v knjigi s sliko predstavljena leta 1932 tudi številčna Slovenska šolska

*Zaključni 8. razred šole pri sv. Jožefu v Jolietu/St Joseph School –
SJS z župnikom J. Plevnikom, začetek 20. let 20. stoletja;
(<http://www.stjosephjolietmuseum.com/graduation-photos.html>).*

godba (Slovenian School Band). Jubilejna publikacija prinaša tudi vrsto kratkih šolskih spominskih utrinkov.

Usmeritev ameriških župnij v lastne šole, kot je to določil leta 1884 tretji ameriški pokrajinski zbor škofov v Baltimoru, je spremenil novi nadškof v Chicagu z uvajanjem osrednjih katoliških srednjih šol. Tako je npr. v Jolietu nastala leta 1918 De La Salle High School (predhodnica Joliet Catholic). Posamezne župnije naj bi opustile šole ali jih ohranile le na osnovnošolskem nivoju. Tako je naprej delovala še St. Joseph School. Zanimivo je tudi to, da je četrti župnik, Matthias J. Butala, ki je opravljal to službo od leta 1938 do leta 1973, obiskoval to šolo. Jubilejna publikacija župnije opozarja, da je iz župnije in šole izšlo kar 18 duhovnikov, trije redovniki in več kot 70 redovnic, ki so večinoma pripadale sestram, ki so poučevale v Jolietu. Leta 1949 so v razredu, ki je bil prazen, odprli šolsko kavarno (The school cafeteria) in po tri matere učencev so dnevno poskrbele za toplo malico za 325 učencev in učenk. Poleti 1953 je slikarka Lillian Brulc,⁸ ki je

8 Ameriška slikarka in kiparka slovenskega rodu Lillian Brulc je umrla leta 2012 v 88. letu starosti.

ravno diplomirala na School of the Art Institute of Chicago, poslikala obsežne šolske stene (1,3 m x 7,3 m) v vseh 12 razredih z bibličnimi, teološkimi in zakramentalnimi motivi: ena od tem je tudi don Bosco poučuje. Poleg sestre M. Ferdinand Stalzer je v jubilejni knjigi predstavljenih še nekaj učiteljic, ki so se zvrstile v 115-letni zgodovini šole: okoli 70 laičnih učiteljic (prva je poučevala leta 1957 v tretjem razredu gospa Rita Carey) in ravnateljic (do leta 1975 so bile to redovnice, zadnja sr. M. Andrea Prindes), šest redovnic drugih redov in kar 225 sester frančiškank iz Joliet, ki so bile na šoli 110 let, vse do poletja 2005. Zadnja je do upokojitve poučevala tretješolce sr. Rosemary Winter. Med sestrami jih je kar 25 izhajalo iz te župnije in so torej delovale na šoli, ki so jo nekdaj obiskovale. Sicer so v 70. letih 20. stoletja na šoli, ki so jo vodile laične moči, ponovno odprli vrtec, ki je tam že deloval do leta 1947. Ko so zapirali okoliške katoliške šole (St. Bernard, St. Cyril and Methodius), so nekateri njihovi učenci in učitelji nadaljevali šolanje oz. delo na šoli pri sv. Jožefu. Med njimi je tu kar 25 let poučevala benediktinka sr. Mary Agnes Kallus. Ponovno zapiranje šol okoli leta 1980 je spodbudilo podoben proces in pod frančiškani iz Lemonta, ki so tedaj vodili župnijo, so se s šolo povezale slovenske in hrvaške sestre kongregacije sv. Frančiška Kristusa Kralja iz Lemonta in ravnateljica je postala sr. Thomasina Novakovich. V letu 1994/95 je šola vstopila v stoto leto, kar so tudi proslavili, ter 1998 ustanovili St. Joseph School Foundation za boljši razvoj šole. Leta 2005 je imela šola še 179 vpisanih, maja 2007 je šola končalo 26 učencev in je delovala pod geslom Šola z dušo (The School with a Soul). A kljub velikim prizadevanjem župnije za ureditev financiranja šole niso bili uspešni. Po škofovi odločitvi so šolo zaprli koncem šolskega leta 2009/2010, potem ko je »115 let zagotavljala izključno katoliško vzgojo.«

Osemletna šola, ki je doživela vrh leta 1929 s kar 878 učenci, je leta 2010 končala delovanje s 15 učenci v zaključnem razredu. Slike zaključnih razredov šole (Graduation photos) so dostopne tudi na spletni strani v šolskih prostorih

*Nasproti cerkve sv. Jožefa v Jolietu
stoji poslopje Slovenske ženske
zveze (Slovenian Women Union,
danes Slovenian Union of Amerika)
z Muzejem slovenske dediščine/
Slovenian Heritage Museum.*

delujočega muzeja.⁹ Vseh, ki so dokončali šolo, pa je bilo skoraj 4000 (3,949 graduates). Trije udarci šolskega zvonca so v petek, 4. junija 2010 ob 9.00, sklenili izobraževalno delo. Zvon so spravili v 'časovno kapsulo' kar na župnijskem pokopališču. S šestim župnikom (Roman Malavašič, u. 1978) je povezan tudi eden od redkih slovenskih zapisov v knjigi, kjer je predstavljen njegov nagrobnik na slovenskem pokopališču v Jolietu z napisom Brez smrti ni vstajenja. Tako se od slovenstva na tem koncu ZDA ohranjajo nekateri priimki in predvsem spomini: nekateri v kamnu, podobah, drugi zapisani. Zares, nič ni stalnega pod soncem.

V nekdANJI šolski stavbi St Joseph School se občasno še zbirajo nekdANJI šolarji k praznovanju svojih obletnic in leta 2012 so tam uredili tudi župnijsko muzejsko zbirko – St Joseph Parish Museum – The Ancel Center, ki hrani tudi spomine na šolo.¹⁰ Zanimivo je, da najdemo nasproti nekdanj slovenske cerkve v Jolietu še stavbo Slovenske ženske zveze (Slovenian Women Union of America – SWUA, sedaj SUA), v kateri deluje leta 1978 ustanovljen *Muzej slovenske dediščine* (*Slovenian Heritage Museum*). Tako je muzej del Slovenian Union of America SUA, organizacije, ki od 1929 izdaja revijo Zarja – The Dawn.¹¹ Muzej že s pogledom skozi izložbena okna v pritličju vabi k obisku ameriške slovenske dediščine, ki je umeščena prav na ameriško zgodovinsko pot 66 (Historic Route 66).¹²

Branko Šuštar

9 SJS, Graduation photos, <http://www.stjosephjolietmuseum.com/graduation-photos.html>

10 St Joseph Parish Museum – The Ancel Center; <http://www.stjosephjolietmuseum.com/>

11 Zarja – The Dawn; <http://slovenianunion.org/zarja>

12 Joliet, Ill., Slovenian Union of America SUA, Muzej slovenske dediščine/Slovenian Heritage Museum; <http://slovenianunion.org/museum>